http://www.turansam.com
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2024; Ay: Eylül; Cilt: 16/YAZ, Sayı: 63
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2024; Month: September; Volume: 16/SUMMER, Issue: 63
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041 ; WEB: http://www.TURANSAM.com

(22)

Dr. Begüm CANEL ENGİN[169]

KURT SCHWITTERS VE VASILY KANDINSKY'NİN ÇAĞDAŞ SANATA KATKILARINDAKİ ORTAK PAYDA

THE COMMON DENOMINATOR IN THE CONTRIBUTIONS OF KURT SCHWITTERS AND VASILY KANDINSKY TO CONTEMPORARY ART

ÖZ

Kurt Schwitters her ne kadar Dadaizm hareketi ve manifestosu ile ünlense de sanatında disiplinlerarası müthiş bir çeşitlilik sunmuştur. Aynı dönemlerde Soyut Sanat'ın öncüsü olarak anılan Vasily Kandinsky'de gerçekleştirdiği sanatsal girişimlerin temelinde Kurt Schwitters ile ortak paydalarda buluşmuşlardır. Resim – müzik (ses,nota) ve şiir üçlemesinin gerekliliği üzerinde durmuşlar ve çalışmalarını bu yönde geliştirmişlerdir. Her iki sanatçıda görsel malzeme içeren kolajlar ve ses kolajları üzerine etüdler gerçekleştirmiştir. İki sanatçının bu ortak yaklaşımlarının yanı sıra plastik sanatlar alanında sergiledikleri konstrüktivist eğilimlerle mimarlık disiplinine ilham verecek projeler gerçekleştirmişler ya da ilham olmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Kurt Schwitters, Vasily Kandinsky, Sahne Kompozisyonu, Müzik ve Resim, Resim ve Şiir.

ABSTRACT

Kurt Schwitters, although famous for his association with the Dada movement and its manifesto, showcased an extraordinary interdisciplinary diversity in his art. Around the same period, Vasily Kandinsky, known as a pioneer of Abstract Art, found common ground with Schwitters in the fundamental artistic pursuits they undertook. Both emphasized the necessity of the trilogy of painting, music (sound, notation), and poetry, and developed their work in this direction. Both artists either created collages containing visual materials or conducted studies on sound collages. In addition to these shared approaches, the two artists, through their constructivist tendencies in the field of visual arts, either carried out projects that would inspire the discipline of architecture or became a source of inspiration themselves.

Keywords: *Kurt Schwitters, Vasily Kandinsky, Stage Composition, Music and Painting, Poetry and Painting.*

[169] **Orcid: 0009-0001-2802-4982**

http://www.turansam.com
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2024; Ay: Eylül; Cilt: 16/YAZ, Sayı: 63
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2024; Month: September; Volume: 16/SUMMER, Issue: 63
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041 ; WEB: http://www.TURANSAM.com

GİRİŞ

20. yüzyıl sanatçılarını etkileyen başlıca unsurlar I. ve II. Dünya savaşı olmuştur. Bilhassa I. Dünya savaşının Avrupalılar üzerinde yarattığı ağır ruhsal tahribat o devrin toplumunda isyankar bir ortam yaratmış ve dönemin sanatçıları bundan nasibini almıştır. Sanatta gelenekselci yaklaşımdan uzaklaşılarak araştıran, sorgulayan, madde ve anlam arasındaki ilişkide özgürleşme eğilimleri izleyen bir yönelim baş göstermiştir. 18. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan Neoklasizm (Yeni Klasisizm) akımının doğayı taklit etmesi ve öznel nitelikte eserler üretmemesini eleştiren bazı sanatçılar, 19. yüzyılın en ses getirecek akımı olan Romantizm'in alt yapısını hazırlamıştır. Bu yaklaşım sanatçıları madde ötesi bir dünya arayışına iterek sanatı, sanatçının ruh dünyasının bir yansıması olarak kabul edilmesi gerekliliği üzerine yönlendirmiştir. Romantizm akımından sonra gelen Gerçekçilik akımı her ne kadar Romantizm'e karşı çıkmış olsa da toplumsal anlamda öznel bir bilinç oluşturması açısından çok önemlidir.

1863'te Manet'in "Reddedilenler Salonu" başlıklı sergide önemli tartışmalara yol açan "Kırda Kahvaltı" tablosu modern sanatın gerçek anlamda dünya sanatında temelinin atılması adına çok önemli bir örnektir.

19. yüzyıldan itibaren endüstriyel ve teknolojik gelişmelerin hızlı yaşandığı bu çağda toplumda yeni dünya düzenine uyum sağlama çabalarıyla gelişen Fütürizm, Fovizm, Kübizm gibi akımlar ortaya çıkmıştır. Fovizm akımı savunucuları rengi tüpten çıktığı şekilde en saf hali ile kullanarak bu renkleri tuvalde yan yana sürerek lekeler oluşturmuş ve farklı formları resimde bir arada kullanarak eserler üretmişlerdir. Daha sonra Fovizm yerini Kübizm'e bırakmıştır. Fovizm'de kullanılan bu renk alanlarına eş zamanlılık ve biçimsel özellikler de eklenerek yerini "parçalama"ya bırakmıştır. Einstein'in görelilik kuramından etkilenen Kübizm temsilcileri, ellerinde bulunan bilimsel çıktıları değerlendirerek resme zamansallığın katılmasını sağlamışlardır. Bu, resimde dördüncü boyutun kavramsal bir tanımı olmuştur. "Resimde yeni bir zaman-mekân ilişkisini görünür kılan akımın ortaya çıkışının, Einstein'ın 1905 tarihli "Görelilik Kuramı"yla ve atomun parçalanmasıyla ilişkisini gündeme getirenler de olmuştur" (Antmen, 2009: 46).

Klasik-ussal bir içeriğin dışına çıkarak;

"Sanatın gerçeğinin bağıntı ve oran, uyum ve bakışım ve bütünlük gibi ussal güzellik bileşenlerinin bütünüyle dışında, ve saltık biçim ideali ile karşıtlık içinde, parçaların kolajında ve montajında, bütünün parçalanmasında, Sürekliliğin ve Sonsuzun silinmesinde yattığını doğrular. Einstein Uzay ve Özdeğin sonlu ve süreksiz ve zamanın parçalı olduğunu buldu" (Einstein 1917, çev: Aziz Yardımlı, 2009, s.7).

Resim sanatının içine katılan "zamansallık" Fluxus[1] akımını gündeme getirmiştir. Böylelikle Kübizm, Kavramsal Sanat'a giden çok boyutlu açılımlar sağlamıştır. Dadaist manifesto yayınlanmış ve Marcel Duchamp'la birlikte sanatta "hazır nesne" sanatın merkezine konmuştur. I. Dünya savaşı sonrası psikolojik ve bedensel açıdan bitkin düşmüş yıpranmış bir toplum ortaya çıkmıştır. Özünde protesto amaçlı kurulan bu Dadaist hareket geleneğe ve yönetime karşı gelerek sanatı ideolojik amaçları için kullanmıştır. Dadaist sanatçı Marcel Duchamp hayatın içinde kullandığımız gündelik nesneleri "sanat nesnesi" olarak sergileyerek sanatın ve sanatçının ne olduğunu anlamaya yönelik yeni bir sorgu alanı açmıştır. Bu sorgu ile kavramsal sanatın varlığı o dönemin şartlarında en üst mertebeye yükselmiştir. Sanat "izlenen" konumundan "deneyimlenen" konumuna taşınmıştır.

[1] Fluxus'un kelime anlamı deneyselliği, sürekli değişimi, sürekli akışkanlığı ve yenilenmeyi ifade eder. Fluxus'un kurucu üyelerinden biri olan Maciunas, Fluxus düşüncesine göre; sanatta da tamamlanmış bir ürün, bir çalışma ile değil de devamlı ilerleyen bir süreçte kendini göstermeyi savunur.

Modernizm bağlamında ilk olarak Romantik sanatçıların yolunu açtığı sanatçıdaki bireysel eğilimler, mistisizm, akıldışılık, kendiliğindencilik, kuralsızlık, ölçüsüzlük, sınırsızlık vb. unsurların varlığıyla özgürleşmiştir. Daha sonra bu bireysel özgür girişimler yerini İzlenimciliğin serbest ve uçucu fırça darbeleriyle doğa manzaraları ve günlük yaşamdan görünümlerle oluşturulan öznel yorumlu eserlere

http://www.turansam.com
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2024; Ay: Eylül; Cilt: 16/YAZ, Sayı: 63
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2024; Month: September; Volume: 16/SUMMER, Issue: 63
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041 ; WEB: http://www.TURANSAM.com

bırakmıştır. Zamanla teknolojinin gelişmesi ve I. Dünya savaşının yarattığı toplumsal çalkantılı günler, hız, zaman, hareket kavramlarını plastik sanatların literatürüne yerleştirerek Fütürist Manifestolar, Fovist eğilimler ve Kübizm'den sonra Fluxus, Hazır Nesne, Minimalizm ve Enstalasyon sanatına yerini bırakmıştır.

Bu araştırma makalesi kapsamınca Marcel Duchamp nesne ile çıktığı kavramsal sanatın sınırlarını enstalasyon sanatı yönünde çok boyutlu kavramlarla genişletmiştir. "The New World: "First Papers of Surrealism" 1942 (Sürrealizmin İlk Belgeleri) enstalasyonunda galerinin tüm duvarlarını iplerle sararak birbirine dolanmış mekânlar yaratmıştır. "The New World: 'First Papers of Surrealism", Displaying the Marvelous: Marcel Duchamp, Salvador Dali and Surrealist Exhibition (Cambridge: MIT Press, 2001).

Bulgular ve Tartışma:

Kurt Schwitters'ın en ünlü şiirlerinden olan "Ursonate" (1922-1932) kelimelerden ziyade ses üzerine yapılandırılan bir müzikal kompozisyondur. Deneysel bir ses şiiri olan Ursonate, seslerin müzikal ve ritmik potansiyelini keşfetmeye odaklıdır. Harflerin ve seslerin ritmik bir şekilde bir araya getirilmesiyle oluşur. Ayrıca sanatçının diğer ses deneyleri ve ses performansları arasında "Dada Şiiri", "Ses Deneyimleri Performansı" eserleri de bulunmaktadır. Ancak müzik ve şiir bir arada ile kurguladığı disiplinlerarası bir şaheser olan "Merz Performansları"nda ses, görsel, sanat, şiir ve müzik unsurları bir bütünü oluşturur. Bu performanslarda Schwitters doğaçlama yapmış ve izleyiciyle etkileşim içinde olmuştur. Schwitters, sanatında farklı disiplinleri bir araya getirerek, görsel sanatlar, müzik ve şiir arasında köprüler kurmuştur. Bu da onu modern sanatın en yenilikçi ve deneysel figürlerinden biri haline getirmiştir (Luke, Megan R. 2014, s.7).

Vasily Kandinsky, sanatını tanımlarken üç mistik kökün gerekliliğine daima dikkat çekmiştir. Bu kökler birbirleriyle bir arada olduklarında bütünselliği oluşturduğuna göre ve bu iki kökün içinde "zaman" ve "mekân" bulunması gerekliliği ilkesine göre bu durumda insanı mistisizme doğru yönelten soyut bir anlam oluşur. Tam bu noktada resim ve müzik birleşerek "dans"ı oluşturur. Bu birliktelik ile oluşan "dans" ise sahne kompozisyonunu meydana getirir. Bu birlikteki "dans" ile oluşan "hareket" de "zaman"a karşılık gelirken sahne ise "mekânı" tanımlar.

Kandinsky yaşadığı dönemin buhranlarını halka aktarabilmek için "drama, şiir ve müzikten sentezlenen çoklu ve zıt uyaranlardan, renklerden ve soyut formlardan yararlandı" (Rose-Carol Washton Long, 2013, s.37).

Kurt Schwitters ve Vasily Kandinsky sanatlarının ortak paydalarında çok kez kesişmeler yaşanmıştır. Bu kesişmeler modern sanatın olanaklarını zorlayarak günümüz çağdaş sanatının soyut ve deneysel disiplinlerarası yaklaşımlarıyla öncü konumuna yükselmişlerdir.

1. Kurt Schwitters

Dadaizm öncülerinden bir sanatçı olarak bilinen Kurt Schwitters'ın aslında Konstrüktivizm ve Enstalasyon sanat pratikleri yönünden bilinirliği ve eserlerinin çağdaş sanat tarihine katkısı çok daha büyüktür. Sanatçı, İngiltere Hannover'da ailesinden kalma eski evini konstrüktivist bir inşa biçimi ile resmen bir sanat eserine dönüştürmüştür. Schwitters üç farklı "Merzbau" inşa etmiştir. Atıklar, çöpler, çevresinden topladığı kırık dökük sanat eserleri ve benzeri birçok parçaların iç mekâna karıştığı bu özel mekânda sanatın tarih ile olan bağını ve bu bağı nasıl koparttığına dair bir sorgu alanı açmıştır (e-skop.com/ Ali Artun).

"Ben Kurt Schwitters, resimleri birbirlerine çivilerim" diyerek kendini tanıtan sanatçının "Merz-resimleri tual üstüne 'çakılmış' veya tutturulmuş tahta, kâğıt, metal, ağaç, oyuncak, tel parçalarından oluşur." Schwitters'ın buradaki ifadesinde "çivilemek" sözcüğü ile tuval gibi geleneksel formlara gönderme yapması kasıtlı bir davranıştır (André Breton, "Yaşayan Eserleriyle Sürrealizm", Sanat Manifestoları içinde, der: Ali Artun (İstanbul: İletişim, 2010) s. 253, 254. Sonsuz bir eylemi tanımlayan, sınırsız bir şekilde oynanan yıkma/yapma, kurma/parçalama oyunu olarak "Merz"i[2] tanımlayan sanatçı Merz'in belirli bir giriş-çıkışı veya bir başı-sonu olmadığını ifade etmiştir. Merz yapılarının fonksiyonel ya da herhangi bir amaç gözetmediğini, rastlantıyla ve şansla kurgulanan saf bir "olay" ve süreklilik arz eden bir "düşünmeseme" olduğunu vurgulamıştır (Artun, 2012).

"Merz sahnesi, Merz sahne yapıtının performansının yerini tutar. Merz sahne yapıtı soyut bir sanat eseridir. Drama ile opera, kural olarak, yazılmış bir eserden kaynaklanır ve bu, sahneye konmadan bile,

http://www.turansam.com
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2024; Ay: Eylül; Cilt: 16/YAZ, Sayı: 63
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2024; Month: September; Volume: 16/SUMMER, Issue: 63
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041 ; WEB: http://www.TURANSAM.com

tastamam bir eserdir." Sahneleme, müzik ve performans, yalnızca, kendisi de bir eylemin illüstrasyonu olan metni illüstre etmeye yarar. Oysa Merz sahne yapıtının kısımlarının her biri, drama ya da operanın tersine, diğer kısımlara ayrılmaz biçimde bağlıdır; yazılamaz, okunamaz, dinlenemez, yalnızca tiyatroda deneyimlenebilir" (Schwitters'tan çeviren Ufuk Kılıç).

[2]*Merz* onun kendi sanatının tanımsızlığını adlandırmak için bulduğu, şiirlerindeki gibi hurda bir sözcüktür. Dada'ya bir naziredir ve onun gibi anlamsızdır. Schwitters'ı hem Dada'ya bağlar, hem diğer Dada fraksiyonlarından ayırt eder. (Ali Artun)

Mekân, içerisinde kendine özgü tasarladığı bir inşa yöntemi ile kullandığı çeşitli parçalar, gazete parçaları, yırtık kitap sayfaları, düğmeler, taşlar, oyuncaklar, tekerlekler, farklı çeşitte ambalajlar, peynir kutuları, heykeller, kırık dökük resimler, paçavralar, mobilya parçaları, ahşap, mukavva, hurdalık demir levhalar, plastikler ve akla gelebilecek her türde atık ve döküntülerden oluşmuştur. Merzbau (Şekil 6, 7 ve 8) yaşamda kayıtlı olan herşeyin birbiriyle iç içe karıştığı sürekli değişen, genişleyen bir yapıdır. Schwitters, farklı sanatçı ya da başka kaynaklardan eline geçen ögeleri değerlendirip Merzbau'ya yeni ögeler ekliyor ya da değişiklikler yapıyordu. Merzbau daima evrimleşen ve büyüyen bir sanat eseri olarak zaman ve mekânın birleştiği bir noktayı temsil ediyordu (e-skop.com).

Merz malzemesi eserlerine hazır bir döküntü olarak dahil edildiğinde, sanatçının merz ile yaptığı tek müdahale belirli bir parçayı keserek ortaya çıkarmak olmuştu; böylelikle meydana getirilen kompozisyon sadece çerçeveleme eylemiyle sınırlı kalarak özünde fotoğrafa benzer eserler ortaya çıkacaktı. "Schwitters'in bu kesimi yaparken seçiminde onu motive eden şey, daha büyük bir malzeme bütünlüğü içinde belirli bir segmentte bir tür 'ritm' fark etmesiydi": "Sanatçının tek görevi budur: tanımak ve sınırlamak [erkennen und begrenzen]." "Ve aslında bir sanatçının yetenekli olduğu tek görev de budur: sınırlamak ve tanımak" (Abstract Art: sculpture and, 57–60, 58; synthesis as goal in. Cited by: Megan R. Luke). (Şekil 1)

Schwitters mekânı kurgularken resim heykel ve mimaride mekânsal boyutunun varlığını eserlerinde daima gözetmiştir. Bu anlayışı yoğun grafikerlik çalışmalarının neticesinde keşfetmiştir. 3 Nisan 1930'da Frankfurt Sanat Tasarımı Birliği için gerçekleştirdiği (Frankfurter Bund für künstlerische Gestaltung) sunumundan geriye kalanlar; kendi cam slayt koleksiyonundan seçilmiş son dönem resim, heykel, mimari ve tipografik tasarımlardan oluşur. Buradaki slaytlardan kırk dokuz tanesi Nazi Almanyası sürgününden geri kalmıştır. Bu slaytlar Hannover'deki Sprengel Müzesi'nde korunmaktadır. Sunumda konusu geçenlerin büyük olasılıkla 1929 Ocak ayında Amsterdam Müzik Okulu'nda, mimarlık grubu "de 8"in daveti üzerine sunduğu daha kapsamlı bir konferansa dayandığı düşünülmektedir. Schwitters'a göre 'Raumgestaltung' (mekânın oluşturulması) kavramını ifade edebilmek ilk olarak soyut resim ve heykelin iyi analiz edilmesine dayalıydı. Almanya'da Der Ring üyeleri ve Hollanda'da ki De Stijl üslubu bağlantılıların mimari tasarımlarının birbiri ile ilintili olup olmadığını karşılaştırmıştır. Schwitters bunun yanı sıra uluslararası bir akran ağının sanat ve tasarımlarının sağlıklı bir şekilde çözümlenmesi için kendi erken dönem montaj çalışmalarından belirli örnekleri de bu akran ağı tasarımlarıyla birlikte bir araya getirmeye özen göstermiştir. Schwitters bu analiz yöntemi dersi ile soyutlama ve kolajı benimserken öte yandan on yıllık emek sarfedilmiş Merz Pratiğine tekrar devam etmesini sağlamıştır. Tüm ortamları duyarlı bir şekilde biçimlendirmek için temelde resimsel bir teknikten sıyrılan Schwitters, erken dönem eserlerinden yola çıkıp, akranlarının çağdaş sanat ve tasarımlarının sistematik bir şekilde incelenmesi desteğiyle Merz'in ne olduğunu özetlemiş ve gelecekte Merz'in nasıl değişeceğine yönelik bir döküman sunmuştur (Luke, Megan R, 2014, s.37). Burada dikkat edilmesi gereken nokta; bu yayımlanmamış ders notları, slayt listeleri ve cam slaytlar, Merzbau'dan elimize kalan tek mekân teorisi kaynaklarıdır. Metin kaydı telegrafik ve eliptiktir. "ancak, ışıkta projeksiyon yoluyla, tekrar tekrar ve çeşitli yerlerde gelişecek bir anlatıya ek olmaktan başka bir şey olması amaçlanmamıştır." Schwitters mekânsal deneyim adına hızla değişen fikirlerini sentezlerken bir slayt sunumu yapması onun argümanlarını görsel hale getirebilir ve izleyici için çok daha net anlaşılabilir hale gelebilirdi (Luke, Megan R, 2014, s.38).

Schwitters, 6 Nisan 1927 tarihinde Kandinsky'e yazdığı mektubunda "Punkt und Linie zu Fläche" (Şekil 2) (Nokta ve Çizgiden Yüzeye) kitabı hakkında Kandinsky'e yönelik bazı yorumlarda bulunmuştur.

http://www.turansam.com
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2024; Ay: Eylül; Cilt: 16/YAZ, Sayı: 63
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2024; Month: September; Volume: 16/SUMMER, Issue: 63
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041 ; WEB: http://www.TURANSAM.com

Schwitters sanatsal ortak paydadan kuvvet alarak meslektaşına bazı eleştirilerini bildirdiği mektup ta bulunmaktadır.

Schwitters'ın "Şiirleri ve sonatları da atık, fire söz ve ses parçalarından, fonemlerden, tonlardan derlenir. Mallarmé'nin şiirde sözcükleri anlamlarından özgürleştirdiği bu 'dil devrimi', 1940'lardan sonra bütün sanatların sembollere arıtıldığı lettrizme varır." (André Breton, "Yaşayan Eserleriyle Sürrealizm", Sanat Manifestoları içinde, der: Ali Artun (İstanbul: İletişim, 2010) s. 253, 254.

"Merz"in tüm sanatları kapsamasındaki yaklaşım biçimi romantik şair Novalis'in felsefesini akla getirir. Schwitters, Novalis'in sanatına ve felsefesine derinden bağlılık duymuştur. Novalis'in "Poesie" kavramı dünyayı şiirselleştirmek üzerine kuruldur ve bütün sanatları bu amaç doğrultusunda birleştirirken aynı zamanda da onlarla hayatı birleştirir (e-skop.com/ Ali Artun).

2. Vasily Kandinsky

Soyut Sanatın öncüsü kabul edilen sanatçı resimlerinde formları ve renkleri doğrudan duygusal ve ruhsal ifadelerle ilişkilendirir. Eserlerini üretirken renk ve formun duygusal etkisini müzik ve şiir sanatlarından yararlanarak oluşturmuştur. Kandinsky, farklı yapı elemanları (strüktür), köken ve kavram çerçevesinde oluşturulması gereken resim sanatının, iki boyutlu yüzeyde "mekân" algısı oluşturması gerekliliğinin altını çizer. Her yapıtın bünyesinde bir "yapı" bulunması ve bu yapıların nice gizli yapılar içerebileceğini savunur. Kandinsky ayrıca Bauhaus sanat akımının öncülerinden ve Bauhaus okulunun akademisyenidir. Sanatçı modern sanatın ve tasarımın gelişiminde kritik bir rol oynamıştır. "Eserleri, soyut sanatın ve modern mimarlık hareketinin başlangıç noktası sayılır" (Akbulut, 2011).

Kandinsky anlatımcı soyutlama prensibinde "içsel ihtiyaç"ın gerekliliğini savunur ve bu prensibi üç farklı mistik köke dayandırır:

1. "Kişilik Öğesi" ("her sanatçı kendine ait olanı ifade eder.")
2. "İçsel Değerdeki Üslup Öğesi" ("o zamana ait olanı ifade eder ve bunu ulusal değerlere de bağlamak ister.")
3. "Pür ve Sonsuz Sanat Öğesi" ("Her sanatçı yaratıcı sanata ait olanı verir.") (Eroğlu 2017: 51,52).

"Sanat yaratıcılığında mistik bir şeylerin olamayacağına inanmak, insanı soyut anlamdan uzaklaştırır. Bu noktada Kandinsky bir yeni dansın doğacağı müjdesini verir, yeni dans demek, resim müzik birlikteliği demektir onun için". Yüzeyde oluşturulan mekân hissinin ileride müzik ve dansın da birleşmesiyle meydana gelen 'sahne'nin alt yapısını hazırladığını savunur. "Hareketin bir bütün olarak değerlendirilmesi de ayrıca zaman ve mekân demektir. İşte bu noktada müzik ve dansın birleşmesinden bir sahne kompozisyonu oluşmakta, bu kompozisyon da anıtsal sanatın ilk yapıtı olmaktadır" (Eroğlu, 2017: 69,70).

Resim bünyesine müzik ve dans eklendiğinde sahne oluştuğuna göre ve bu sahne "hareket" faktöründen dolayı zamanı tanımlarken öte yandan sahne olması dolayısıyla da mekân oluşturması bakımından "anıtsal sanat" olarak tanımladığı mimariye de hizmet edecektir. Kandinsky'e göre, sanatın özü tinselliktir. Bir sanat eserinde içsel ihtiyaç üzerinden bir yapıt gerçekleşmiyorsa bir sanat eseri olarak kabul edilemez. Buna göre, resim, müzik ve dans bir araya geldiğinde bir tiyatro sahnesini oluşturarak kendi içinde ahenkli bir şiir, drama veya bir beste meydana getirir.

Will Grohmann, Kandinsky'nin "Kompozisyon VIII" (Şekil 3) eserini "ortaya çıkan denge herşeye rağmen gizemlidir veya diyebiliriz ki diğer bütün elemanlar uyum içinde ortada yer alan açıya doğru yakınlaşırlar" (Grohmann W, 1959) "Her ikisinde de yazar ve eleştirmen, resmin tasarım sürecinin başka bir sanat dalından türetildiğine hemfikirdirler. Çünkü müziğin görsel sunumunu ele alır. Müzik için, resimden esinlenen, müziğin görsel sunumuyla ilgilenen bir mimarlık. Kendi süreçlerinin sınırlarını zorlayan üç sanat" (Garcia, P R, 2009, s.63).

20. yüzyıla uyum sağlayabilmek adına ritim, tekrar, dinamik algı, soyut yapılanmayı karşılayabilecek süreç arayışında olan Mimar Ressano Garcia, müzikal notalarla inşa edilmiş biçimler, mekânlar ve ritim öneren projeler gerçekleştirerek Kandinsky'nin resimlerindeki yapılanmayı mimarlık alanına taşımıştır. "Kandinsky Concert Hall" (Şekil 4) (RessanoGarcia.com).

http://www.turansam.com
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2024; Ay: Eylül; Cilt: 16/YAZ, Sayı: 63
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2024; Month: September; Volume: 16/SUMMER, Issue: 63
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041 ; WEB: http://www.TURANSAM.com

Grohmann'a göre Kandinsky'nin savunduğu üç mistik kökten ilk ikisindeki "zaman ve mekân" kavramı her çağa ait olabilen üslup biçimini yerleştirebildiği sürece organik olup, tek bir beden ve tek bir biçim haline gelir. Buradaki "biçim" yakın gelecekte tasarım ve tasarım elemanlarına uygulanmıştır.

Kandinsky'nin "Sounds" başlıklı eseri müzik ve resim arasındaki bağıntıyı keşfetmek adına derinlemesine çalıştığı bir dizi şiir ve kısa oyunu kapsamaktadır. "The Stage Composition" (Über die Bühnenkomposition) eseri ise tiyatro ve sahne sanatlarını kapsayan çalışmalarıdır. Bunlar arasından "Sahne Kompozisyonu" olarak adlandırdığı deneysel tiyatro çalışması da bulunmaktadır.

Kandinsky ayrıca 1928 yılında Dessau'da "Bilder einer Ausstellung" (Şekil 5) adlı sahne yapımı gerçekleştirmiştir. Kandinsky'nin bu sahne öğeleri için hazırlamış olduğu orjinal tasarımlar, hazırlık notları ve Felix Klee'nin reji kitabında yer alan müzikle senkronize edilmiştir. Bu video orijinal verilere sadık kalınarak günümüz video teknolojisi ile canlandırılmıştır (youtube.com).

Yöntem:

Bu araştırma makalesinde semiyotik ve nitel analiz yöntemi kullanılmıştır. Sanatçı mektupları, sergi katalogları, hakemli dergi ve makaleler, yüksek lisans ve doktora tezleri, önemli sanat kuruluşlarının sanatçı hakkındaki yazıları, kitapları ve çevrimiçi müze katalogları, metinleri, arşivleri taranmıştır. Anahtar kelimeler üzerinden kayıtlı bulgulara ulaşılmış, bu makalenin yazarının fikirleri ile eşleşme gösteren sanatçılar, küratörler, galeri sahipleri ve sanat tarihçilerinden direk alıntıya yer verilmiş ve atıfta bulunulmuştur. Edinilen kaynaklara göre metinler ve görseller üzerinden çıkarım yapılmıştır. Alıntı ve atıf yapılan kaynaklardan; Özkan Eroğlu'nun derlediği Kandinsky'nin "Sanatta Tinsellik Üzerine" kitabı, Rose-Carol Washton Long'un Kandinsky'nin sanatı üzerine kaleme aldığı araştırma makaleleri, Kurt Schwitters için; Skopbülten'de yayımlanan Ali Artun'un araştırma metinleri, Megan R. Luke'un Kurt Schwitters'ın hayatını ele aldığı "Space, Image, Exile" kitabı başlıcalarıdır.

Tartışma ve Sonuç:

Vasily Kandinsky Soyut Sanatın öncüsü iken Kurt Schwitters Dadaizm hareketinin öncülerindendir. Bu iki sanatçının çıkış temsilleri birbirinden farklılıklar gösterse de özünde resim, mekân, müzik ilişkisindeki birlikteliğin gerekliliğini savunmuşlardır.

Her iki sanatçının da eserleri plastik alt yapı olarak değerlendirildiğinde farklı –izm[3] ya da sanat hareketlerinin öncüleri olarak anılmalarına karşın sanat icralarındaki plastik yapılanma konusunda Konstrüktivist (Yapısalcı) bir üretim karşımıza çıkmaktadır. Buradaki en temel örnek Kurt Schwitters'ın Merz Yapıları iken Vasily Kandisky için ise mimar Ressano Garcia tarafından gerçekleştirilen maketleri ve mimari projesini gerçekleştirdiği bina olan "Kandinsky Concert Hall"dür. Mimar Ressano Garcia, Kandinsky'nin Soyut Kompozisyon eserlerinden etkilenerek bir strüktür olarak algılamış ve ilham almıştır. Bu kaynaklardan hareketle:

* Kandinsky'e göre, resim, müzik ve dans birleşmeli ve bu birleşme "zaman ve mekân"ı kapsamalıdır. Bu birliktelik ancak mistisizme ve tinselliğe yönelik olursa bir sanat eseri oluşabilir.

* Schwitters'a göre, resim, müzik, zaman ve mekân iç içe karışmalıdır. Merz yapıları süreklilik arz eden, sürekli yeni sanat eserleri ya da yapıya uygun fonksiyonel nesnelerin eklenerek büyüdüğü genişleyen bir yapı olmalıdır. Raslantısallık ve şiirsellik barındırmalıdır. Bu Konstrüktivist bağlamda oluşturulan (Yapısalcı) ögeler tinsel bir içerikten oluşmalıdır.

İki ayrı sanatçıda ortaya çıkan özellikler önemli oranda ortaklık göstermekle birlikte her ikisi de Kandinsky'nin tabiri ile "anıtsal sanat" diye adlandırdığı mimari yapı elemanlarını ya eserlerinde yer vermişler ya da diğer sanatçılara yapısalcı sanat kuramında ilham olmuşlardır.

http://www.turansam.com
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2024; Ay: Eylül; Cilt: 16/YAZ, Sayı: 63
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2024; Month: September; Volume: 16/SUMMER, Issue: 63
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041 ; WEB: http://www.TURANSAM.com

[3]-izm ler belirli bir sanatsal akımı veya hareketi ifade eder. Bu akımlar, genellikle belirli bir dönemde ortaya çıkan ve o dönemin sanatçıları tarafından benimsenen ortak stil, teknik, tema veya felsefi yaklaşımlarla tanımlanır. "-izm" eki, bir fikir, yaklaşım veya estetik anlayışı sistematik bir şekilde tanımlamak için kullanılır. Örneğin: Romantizm, Klasizim, Kübizm vd.

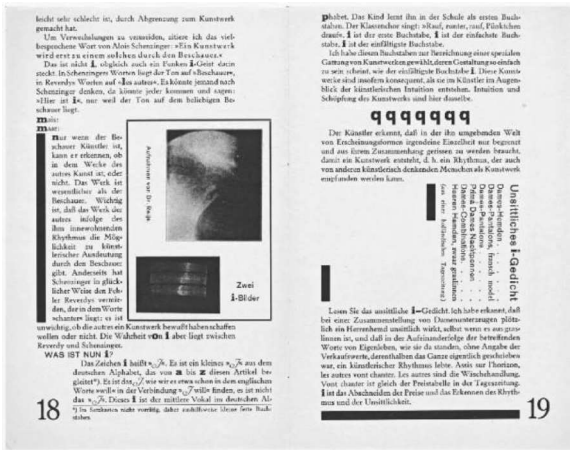
KAYNAKÇA

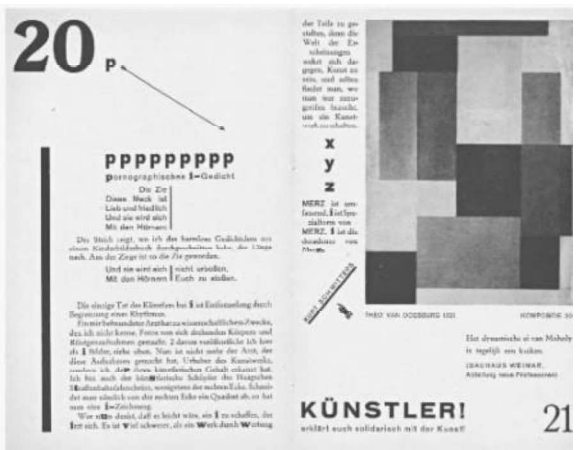
1. Antmen, A. (2009), *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*, Sel Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul.
2. Akbulut, D. (2011), *Wassily Kandinsky*, Etik Yayınları, İstanbul.
3. Breton, A. (1969), *Manifestoes of Surrealism* (Michigan: The University of Michigan Press, 1969) s. 300, 63, 180-181.
4. Cambridge: Mit Press. (2001), *New World: 'First Papers of Surrealism'*, Displaying the Marvelous: Marcel Duchamp, Salvador Dali and Surrealist Exhibition.
5. Einstein, A. (1917), *Über die spezielle und die allgemeine Relativitätstheorie Görelilik Kuramı:* Felsefesiz 'Bilim' (çev: Aziz Yardımlı 2009), İdea Yayınevi, Karaköy /İstanbul.
6. Eroğlu, Ö. (2017), *Sanatta Tinsellik Üzerine – Wassily Kandinsky*, Bir Okuma Çalışması, Tekhne Yayınları, İstanbul, Sayı:2.
7. Garcia, R P. (2019), *Kandinsky Mimari Tasarımıma Nasıl Yardım Etti?* TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Mimari Tasarım Dergisi ISSN1309-0704 Ağustos 2009 s.63.
8. Grohmann, W. (1959), *Wassily Kandinsky life and work*, Thames and Hudson, London.
9. Luke, Megan R. (2014), *Space, Image, Exile* ISBN-13: 978-0-226-09037-5 The University of Chicago Press, Chicago 60637 The University of Chicago Press, Ltd., London, 2014 by The University of Chicago, (e-book).
10. Washton Long, Rose-Carol. (2013) *Constructing the Total Work of Art: Painting and the Public.*

İnternet Kaynakları:

11. Ali Artun. (e-skop.com/skopbülten/Ali Artun) 2/11/2012
12. E-Skop.com.https://www.e-skop.com/skopbulten/dadanin-100-yili-merz-mimarligi-erotik-katedral/3092 (çev: Mustafa Tüzel) 1/10/2016
13. E-Skop.com.https://www.e-skop.com/skopbulten/erotizm-erotik-katedral-kurt-schwittersin-mimarliga-oyunu/951
14. Youtube.com. https://www.youtube.com/watch?v=H9dJJ7_3nrk

Şekil Listesi:

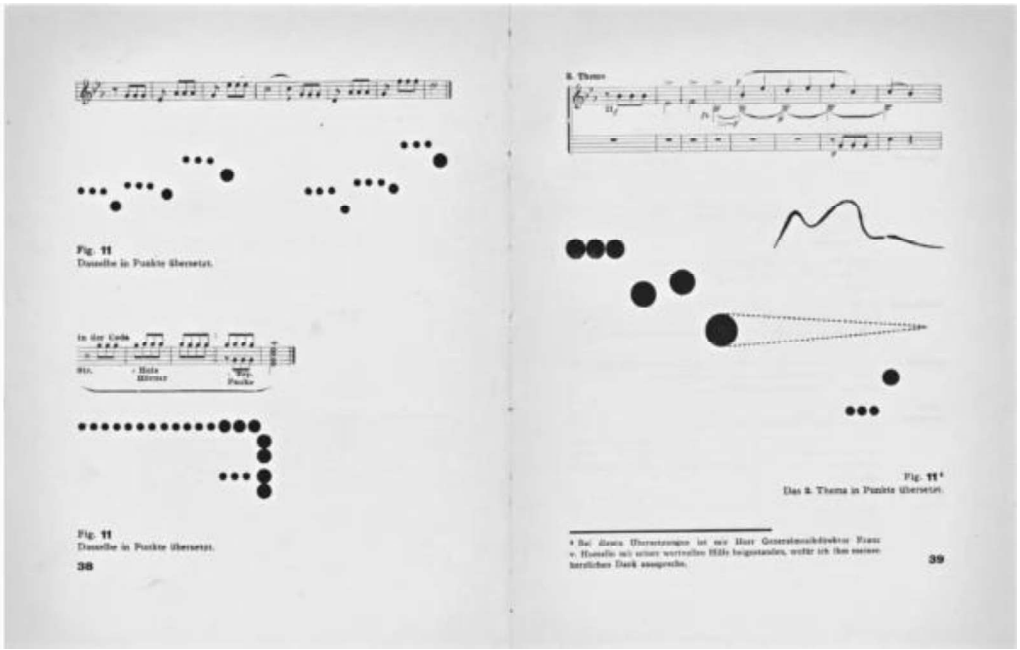

http://www.turansam.com
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2024; Ay: Eylül; Cilt: 16/YAZ, Sayı: 63
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2024; Month: September; Volume: 16/SUMMER, Issue: 63
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041 ; WEB: http://www.TURANSAM.com

Şekil: 1 Merz 2. Nummer i (April 1923): 18–21. Photo: The Getty Research Institute, Los Angeles (85-S179 vol. 2). Görsel Kaynak: Luke, Megan R. (2014), Space, Image, Exile

Şekil 3 Wassily Kandinsky "Kompozisyon 8" 1923, Tüyb, (140x201cm) Guggenheim Müzesi, New York, Solomon R. Guggenheim Kurucuları Koleksiyonu. Kaynak: https://www.wassilykandinsky.net/work-50.php

Şekil: 2 Schwitters'ın Kandinsky'e yazdığı mektup 6 Nisan 1927 "Nokta ve Çizgiden Yüzeye" (Punkt und Linie zu Fläche vol. 2).
Görsel Kaynak: Luke, Megan R. (2014), Space, Image, Exile

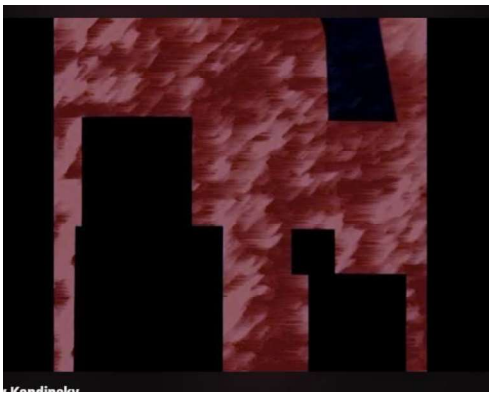
http://www.turansam.com
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2024; Ay: Eylül; Cilt: 16/YAZ, Sayı: 63
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2024; Month: September; Volume: 16/SUMMER, Issue: 63
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041 ; WEB: http://www.TURANSAM.com

Şekil 4 Pedro Ressano Garcia Öğretileri, "Kandinsky'den Modern Mimarlığa Uyarlama: Maket, Plan ve Analiz Çalışmaları: "Kandinsky Concert Hall" Görsel Kaynak: https://ressanogarcia.com/research/kandinsky-concert-hall/

Şekil 5 Mussorgsky Kandinsky (Kandinsky'nin 1928 tarihli "Bilder einer Ausstellung" adlı sahne yapımın günümüz teknolojisi ile video-yeniden yapımından görseller)
Görsel Kaynak: https://www.youtube.com/watch?v=H9dJJ7_3nrk

http://www.turansam.com
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2024; Ay: Eylül; Cilt: 16/YAZ, Sayı: 63
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2024; Month: September; Volume: 16/SUMMER, Issue: 63
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041 ; WEB: http://www.TURANSAM.com

http://www.turansam.com
****
TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2024; Ay: Eylül; Cilt: 16/YAZ, Sayı: 63
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2024; Month: September; Volume: 16/SUMMER, Issue: 63
DOI: http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041 ; WEB: http://www.TURANSAM.com

Şekil 6 Kurt Schwitters, Untitled (Abstract Sculpture 1) on the floor of the Merzbau beneath the "Blue Window," 1930/36. Sculpture, plaster and wood (?), painted, dimensions unknown. Destroyed (1943). Photo: Kurt Schwitters Archives at the Sprengel Museum Hannover. Photographer: Ernst Schwitters. Görsel Kaynak: Luke, Megan R. (2014),

Şekil 7 Kurt Schwitters, Untitled (Merz Column), 1923/25. Paper, cardboard, metal, plaster, wood, crocheted cloth, cow horn, laurel branch, sconce, and various materials. Destroyed (1943). Photo: Kurt Schwitters Archives at the Sprengel Museum Hannover. Görsel Kaynak: Luke, Megan R. (2014), Space, Image, Exile

Şekil 8 Kurt Schwitters "Merzbau" Fotoğraf: Wilhelm Redemann, 1933 © DACS 2007
Kaynak: https://www.tate.org.uk/research/tate-papers/08/kurt-schwitters-reconstructions-of-the-merzbau